

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ
STRATEGINIO PLANAVIMO IR STEBĖSENOS GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL 2021–2030 METŲ PLĖTROS PROGRAMOS VALDYTOJOS LIETUVOS RESPUBLIKOS
SUSISIEKIMO MINISTERIJOS SUSISIEKIMO PLĖTROS PROGRAMOS PATVIRTINIMO
(TAP-22-128) (TAIS NR. 21-32900(2))

2022-02-14 Nr. NV-369

Vilnius

1. Projekto rengėjas: Susisiekimo ministerija.

2. Projekto tikslas: patvirtinti Susisiekimo plėtros programą (toliau – Programa).

Priėmus Nutarimo projektą bus įgyvendintos Strateginio valdymo įstatymo nuostatos dėl nacionalinių plėtros programų rengimo konkrečioje valstybės veiklos – transporto ir ryšių – srityje.

Nutarimo projektu siūloma pripažinti netekusia galios Valstybinę eismo saugumo programą „Vizija – nulis“, nes šios programos esminės nuostatos perkeliamos į plėtros programą.

3. Dabartinė situacija:

2019 m. Europos Komisijos šalies ataskaitoje pabrėžiama, kad nepakankamos transporto jungtys mažina Lietuvos konkurencingumą ir riboja bendrosios rinkos naudą.

Lietuvos transporto (kelių, geležinkelių, oro ir vandens) infrastruktūra pagal pasaulio konkurencingumo indekso infrastruktūros rodiklį 2019 m. įvertinta 59,2 balo iš 100, t. y. 21 vieta tarp 28 ES šalių. Lietuvos kelių ir geležinkelių transporto infrastruktūros ir logistikos kokybė artima ES vidurkiui, bet uostų ir oro transporto infrastruktūros kokybė žemesnė už vidurkį.

Lietuvoje vienas didžiausių ES žūstančiųjų per kelių eismo įvykius skaičius ir nors žūčių keliuose, vertinant 5 metų laikotarpį, skaičius mažėja (2015 m. kelių eismo įvykiuose žuvo 242 asmenys, 2020 m. – 175 asmenys), tačiau vis dar yra pernelyg didelis palyginti su kitomis ES valstybėmis. 2020 m. Lietuvoje žuvusiųjų keliuose milijonui gyventojų buvo 63, palyginti su ES vidurkiu – 42.

Prie fiksuotojo plačiajuosčio interneto, kurio duomenų atsisieniavimo sparta ne mažesnė kaip 100 Mbps dabar Lietuvoje neturi galimybės jungtis 32,2 proc., arba 429,0 tūkst., namų ūkių.

Transporto sektorius generuoja didžiausią ŠESD dalį (2019 m. tai sudarė 30,9 proc.) palyginti su kitais sektoriais. ŠESD augimas transporto sektoriuje per pastaruosius 15 m. yra net 49 proc. (2019 m. – 3,5 proc.), didžiausia tarša tenka kelių transportui (95 proc.).

Šiuo metu 7 pasienio kontrolės punktų prie išorinių ES sienų teisinis statusas ir infrastruktūra neatitinka nustatytų reikalavimų.

4. Esmė:

Programa įgyvendins 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano (NPP) 5, 6 ir 10 strateginius tikslus ir sieks atitinkamų rodiklių:

NPP 5 tikslo „Gerinti transporto, energetinį ir skaitmeninį vidinį ir išorinį junglumą“ rodikliai:

5.2. Lietuvos vieta ES transporto infrastruktūros ir paslaugų švieslentėje (2018 m. – 14 vieta, 2025 m. – 12 vieta, 2030 m. – ne aukštesnė kaip 10 vieta);

5.3. Lietuvos skaitmeninio junglumo infrastruktūros indeksas (DESI subindeksas) (2019 m. – 19 vieta, 2025 m. – 15 vieta, 2030 m. – 5 vieta);

5.4. Transporto paslaugų eksportas (2019 m. – 7 028 mln. eurų, 2025 m. – 7 800 mln. eurų, 2030 m. – 10 000 mln. eurų).

NPP 6 tikslo „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“ rodikliai:

6.9. Žaliųjų viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės (2020 m. – -5 proc., 2025 m. – 100 proc., 2030 m. – 100 proc.).

NPP 10 strateginio tikslo „Stiprinti nacionalinį saugumą“ 10.2 uždavinio rodiklis:

10.2.1. TEN-T tinklo geležinkelių ir sausumos kelių infrastruktūros dalis, atitinkanti karinio mobilumo reikalavimus (2019 m. – 0 proc., 2025 m. – 0 proc., 2030 m. – 20 proc.).

I Programą įtraukti 4 NPP uždaviniai, kuriuos pavesta įgyvendinti Susisiekimo ministerijai pagal ministerijos veiklos sritį „Transportas ir ryšiai“.

Detaliau apie kiekvieną NPP uždavinį:

5.3 uždavinys. Gerinti transporto junglumą šalies viduje, su ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis, užtikrinti eismo saugumą.

Problemų ir pažangos priemonės

1 problema – Lietuvos transporto infrastruktūros išvystymas ir teikiamų paslaugų kokybė nesiekia ES vidurkio.

2 problema – Lietuvoje eismo saugos lygis žemesnis negu ES vidurkis.

Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama 1 ir 2 problema:

- gerinti susisiekimą kelių, geležinkelių, oro ir vandens transportu; plėtoti ir modernizuoti pasienio kontrolės punktus; didinti susisiekimo sistemos kuriamą vertę ir infrastruktūros panaudojimo efektyvumą; skatinti darnų judumą; gerinti eismo saugą;
- gerinti eismo saugą vietinės reikšmės keliuose ir gatvėse (*regioninė priemonė, numatyta RPP*).

5.4 uždavinys. Gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę.

Problemų ir pažangos priemonės

1 problema – neišnaudojamas susisiekimo sistemos potencialas kurti didesnę sektoriaus vertę didinant susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą ir teikiant paslaugas.

2 problema – Lietuvoje trečdalis namų ūkių neturi galimybės jungtis prie didesnės kaip 100 Mbps spartos fiksuotojo plačiajuosčio interneto, o 5 G technologija paremtos paslaugos nėra teikiamos.

Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama 1 ir 2 problema:

- didinti susisiekimo sistemos kuriamą vertę ir infrastruktūros panaudojimo efektyvumą;
- skatinti pažangių elektroninių ryšių technologijų ir naujos kartos ryšio tinklų (įskaitant 5G ryšį) plėtrą.

6.1 uždavinys. Didinti energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūšį judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą;

Problemų ir pažangos priemonės

1 problema – transporto sektorius generuoja didžiausią šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir transportui būdingų oro teršalų dalį Lietuvoje (*giluminės priežastys, būdingos ir regioniniam lygmeniui, bus nagrinėjamos rengiant RPP, atliekant kompleksinę problemų analizę*).

Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama 1 problema:

- skatinti alternatyviųjų degalų naudojimą transporto sektoriuje;
- skatinti darnų judumą;
- skatinti darnų judumą miestuose (*regioninė priemonė, numatyta RPP*).

10.2 uždavinys. Sukurti ir pritaikyti transporto infrastruktūrą, reikalingą tarptautiniam kariniam judumui.

Problemos ir pažangos priemonės

1 problema – transporto infrastruktūra nepritaikyta tarptautiniam kariniam judumui.

Pažangos priemonė, kuria sprendžiama 1 problema:

- pritaikyti TEN-T tinklą tarptautiniam kariniam judumui.

Uždavinių įgyvendinimui numatytos pažangos priemonės ir kitose plėtros programose:

1. Aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo PP;
2. Ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo PP;
3. Energetikos plėtros PP;
4. Sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo PP;
5. Viešojo saugumo stiprinimo PP.

Kiekvienam NPP uždaviniui įgyvendinti numatomos finansinės projekcijos.

5.3 uždavinio ir 6.1 uždavinio **regioninėms priemonėms** vykdyti planuojama 20 000 tūkst. eurų ir 332 565 tūkst. eurų 2021–2027 m. ES fondų lėšų.

5. Derinimas: Nutarimo projektas buvo teiktas išvadoms gauti Aplinkos ministerijai, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Energetikos ministerijai, Finansų ministerijai, Krašto apsaugos ministerijai, Kultūros ministerijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Teisingumo ministerijai, Užsienio reikalų ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Žemės ūkio ministerijai, Lietuvos savivaldybių asociacijai, asociacijai „Infobalt“, Lietuvos verslo konfederacijai, Lietuvos pramoninkų konfederacijai, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijai.

I Aplinkos ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Krašto apsaugos ministerijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus buvo atsižvelgta arba neatsižvelgimo priežastys buvo suderintos darbo tvarka. I dalį Finansų ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos verslo konfederacijos pateiktų pastabų neatsižvelgta - pridedama derinimo pažyma.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė teikia pastabas ir pasiūlymus.

6. Atitiktis Vyriausybės programai: tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatos neįgyvendinamos.

7. Dalykinio vertinimo išvada: nors rengiamas Programos projektas buvo darbo tvarka derinamas su Vyriausybės kanceliarija ir į kai kuriuos pastebėjimus atsižvelgta, tačiau dar liko šios pastabos:

-kyla klausimų dėl rodiklio „žuvusiųjų keliuose“ reikšmių planavimo: skaičių 1 mln. gyventojų ketinama sumažinti nuo 63 (2020 m.) iki 30 (2030 m.). Pažymėtina, kad Vyriausybės 2020 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 256 patvirtintoje Valstybinėje eismo saugumo programoje „Vizija – nulis“ (ši Programa pripažįstama netekusi galios) šis rodiklis 2030 m. buvo nustatytas - 25. Siūlyčiau pateikti argumentus, kodėl siūloma minėtą rodiklį didinti;

-tikslintini Programos pagrindime nurodomi skirtingi duomenys, kad „Šiuo metu bendras Lietuvos geležinkelių tinklo linijų ilgis yra 1920,1 km, didžioji dalis (1790,6 km) iš jų yra 1520 mm pločio vėžės ir tik 115,2 km – 1435 mm pločio vėžės..... Nors šiuo metu jau yra nutiesta 115 km ilgio 1520 mm pločio geležinkelių vėžė...“;

-siūlytina atnaujinti duomenis, nes žūčių keliuose duomenys pateikiami už 2020 m., tuo tarpu žūčių geležinkeliuose - tik už 2018 metus;

-siūlytina suderinti planuojamas rodiklių reikšmes skirtinguose dokumentuose. Pažymėtina, kad Susisiekimo ministerijos teikto Vyriausybės nutarimo projekto „Dėl Transeuropinio IX B transporto koridoriaus geležinkelių linijos Vilnius–Kaišiadorys–Šiauliai–Klaipėda ir Klaipėdos geležinkelio mazgo dalies (ruože nuo Klaipėdos iki „Draugystės“ geležinkelio stoties) susisiekimo komunikacijų inžinerinės

infrastruktūros vystymo plano patvirtinimo“ lydraštyje buvo nurodyta, jog iki 2023 m. pabaigos elektrifikavus nurodytą geležinkelių liniją, elektrifikuotų geležinkelio kelių ilgis išaugtų iki 520 km – sudarytų apie 27 proc., o iki 2030 m. būtų elektrifikuota 39 proc. (prisidėtų 392 km „Rail Baltica“). Tuo tarpu Plėtros programos projekte nurodomas 5.3 uždavinio rodiklis „Elektrifikuotų geležinkelių dalis, palyginti su bendru geležinkelių ilgiu (2020 m. – 8 proc., 2025 m. – 25 proc., 2030 m. ketinama padidinti iki 35 proc.);

-Atkreiptinas dėmesys, kad 10-001-06-01-01 pažangos priemonės rezultato rodiklio „Elektromobilių ir kitų nulinės taršos lengvųjų automobilių dalis lengvųjų automobilių parke“ reikšmė 2030 m. nurodoma su minuso ženklu (-20 proc.).

Strateginio planavimo ir stebėsenos grupės pastabos:

Siūlytina patikslinti **5.4 uždavinio** (Gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę) **2 problemai** spręsti skiltyje „Pažangos priemonės, numatytos kitose plėtros programose“ nurodytą plėtros programą (*turi būti Valstybės skaitmeninimo PP, o ne Ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo PP*). Kadangi Valstybės skaitmeninimo PP jau yra patvirtinta Vyriausybės nutarimu, tai siūlytina nurodyti tikslus pažangos priemonių numerius, pvz. taip:

„Valstybės skaitmeninimo PP pažangos priemonės:

05-002-01-07-09 Didinti socialiai pažeidžiamų grupių skaitmeninius įgūdžius (*iš dalies sprendžiama 1.2.1 priežastis*);

05-002-01-07-07 Skatinti duomenų prieinamumą ir pakartotinį naudojimą (*sprendžiama 1.2.1.1. priežastis*);

05-002-01-07-08 Kurti technologinius sprendimus ir įrankius, leidžiančius saugiai ir patogiai naudotis paslaugomis“ (*sprendžiama 1.2.1.1. priežastis*).“

Diskutuotina, ar tikslinga priežastį „1.2.1. Atokiose vietovėse daugiausia gyvena vyresnio amžiaus žmonės, kurie neturi skaitmeninių įgūdžių“ skaidyti tik į vieną subpriežastį „1.2.1.1. Trūksta patrauklaus skaitmeninio turinio vyresnio amžiaus žmonėms, kuris skatintų juos įgyti skaitmeninių įgūdžių ir technologiškai pažangias elektroninių ryšių paslaugas“. Siūlytina subpriežastį prijungti prie priežasties.

Pažymėtina, kad II skyriaus „FINANSINIŲ PROJEKCIJŲ DALIS“ lentelės pabaigoje turi būti nurodyta bendra finansinių projekcijų suma, reikalinga visiems uždaviniams įgyvendinti. Taip pat siūlytina nurodyti ir bendrą sumą, planuojamą regioninėms priemonėms įgyvendinti.

Projektas svarstytinas tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėjas

Arvydas Nevas

Patarėja

Nijolė Kundrotienė

Arvydas Nevas, tel. +37070663787, el. p. arvydas.nevas@lrv.lt